

Susret s detetom

tadeuš borovski

Pronašavši otvor u nasipu iza baraka, obojica se oprezno provukoše ispod bodljikave žice, šiteći rukavom oči, vukući se poleđuške po šljunku. Skotrljaše se niz bedem i prevrnuvši na stomak, dopuzaše, oslanjajući se o laktove, do visoke trave osvetljene crvenim odsjajem zalazećeg sunca. U osmatračnici izlepljenoj žutim plakatima *Off Limits* sedeo je američki vojnik — kartonski šlem i automat ležali su na klupi pored njega, s dasaka osmatračnice otkidale su se ogromne kapi i bez eha padale u pepeo u noći ugašenog ognjišta.

Prosudivši da su dovoljno udaljeni od žica, sedoš na busenje trave, brižno očistiše pruge odeće od grumenja lepljive gline, noževima sastrugaše mrke mrlje s kolena i laktova. Konačno, stadoše na noge i korak po korak krenuše kroz vlažnu livadu ka drumu, zaobilazeći napuštene bunkere, razbijene artiljerijske položaje, praveći veliki luk oko logora iznad kojega su se dizali plavičasti dimovi večernjih vatri, kad se začu tresak slomljenih dasaka i žamor hiljada ljudi.

— Duva vetar u pravcu nas, osećaju se leševi — reče viši, sa zavežljajem u ruci, pošto su obišli polje ispred bolnice, puno leševa koji su ležali među naslagama drveta. Imao je nabreklo, boginjavo lice, bez pigmentacije. Retka kosa mu je štrčala na lobanji, ukrućena poput čekinje. Sredinom glave protezao mu se pojas ošišane kože. Ispod kratkih rukava logorskog kaputa izvirale su žiličaste, pegave, dlakave ruke. Pominisa: — Nisu uspeali da ih spale.

— Poznata stvar — reče niži. Imao je hripav glas, svaki čas je pljućkao kroz izbijene zube. Bio je obrastao crnom čekinjastom kosom, ošišanom po sredini glave. Po srebrnom plišu trave, mokre od nedavne kiše, protezale su se tamne, kose staze. Odlučno dodade: — Pogledaj, neki su prošli pre nas. Domoći će se vagona.

— Smiri se, biće i za tebe — reče viši. Silazili su putem ispod izduženih senki kestenova, ka naselju s vilama koje se nalazilo iza železničke pruge, na kojoj su stajali nizovi vagona bez lokomotiva.

Dolina je bila opervažena crnom smrčom šumom, iza koje je zalazilo bakarno sunce. Na ivici šume, pri dnu doline, među rascvalim baštama, u tamnom, bujnom zelenilu s blistavim šišarkama i iglicama srebrne kiše, nalazile su se, kao na dlanu, porodične vile s okruglim stubovima čiji se ružičasti malter svetlućao. Nebo nad dolinom bilo je prozračno, lelujavno, kao od svile, lagano se završavalo prohladnošću. Samo su se po šumovitim ivicama planina vukle retke, sive magle, nestajući iza smrča.

— Evo ti tvojih vagona, najedi se — reče niži. Prošli su krompirište i izašli na železničku prugu. Vagoni su bili otvoreni, puni pomodrelih tela, lepo poredanih s nogama okrenutim prema vratima. Odozgo se nalazio sloj dece naduvane i bele kao uštirkani jastuci.

— Nisu uspeali da ih spale — reče viši. Preskočiše žice za signalizaciju i podvukoše se ispod vagona.

— Poznata stvar — reče niži. Osvrnuše se iza sebe, osmehnuše stisnutih usana. Ponovo preskočiše žice za signalizaciju, skliznuše niz nasip i vijugajući među baštama stigoše do samog dna doline, do oficirskih vila.

Kolonija, koju su podigle zatvoreničke ruke za više logorske oficire i njihove porodice, bila je pusta, i da nije bilo lepo održanih bašti, prozora s belim zavesicama i dima koji se peo iz dimnjaka ka nebu — izgledala bi kao da je izumrla.

Prodoše kroz glavnu aleju i skretoše ka šumi. Kroz grebene planina još je prosijavalo sunce, na ivici senke kraj usamljene vile odmarala se žena u naslonjaču u šarenom šlafroku. Kosa joj je bila očešljana u tešku, klasičnu pundu. Kraj nje se devojčica s loknicama, u plavoj haljinici, igrala lakiranim kolicima, u kojima je ležala lutka.

Zaustaviše se na stazi, pogledaše iza sebe poluzatvorenih očiju. Stidljivo se osmehnuše jedan drugome. Prebaciše pogled na glavicu deteta, zagriše ga pogledom meko i precizno kao rukama. Zatim očima pronadoše oštar ugao vile odvojene travnjakom od staze i ponovo pogledaše dete. Viši korakom napred, pri tom senka njegove glave pade na noge žene i primače se njenim grudima.

Žena podiže velike oči, otvori usta, gornja usna joj se zgrči kao u zeca. Uхватиši njen pogled, mladići se veselije osmehnuše i ljuljajući u bokovima, po logorskoj modi, bez žurbe krenuše prema detetu.

Prevela: Biserka Rajčić

Tadeuš Borovski (1922—1951) rođen je u Ukrajini. Za vreme rata i neposredno posle rata studirao je poljsku filologiju. Debitovao je 1942. godine kao pesnik. Između 1943. i 1945. proveo je u koncentracijskim logorima. Posle rata objavljuje svoja najznačajnija prozna dela: »Kameni svet« (1948), »Oprostaj s Marijom« (1948), »Priče iz knjiga i novina« (1949). 1950. dobija značajnu književnu nagradu za svoje stvaralaštvo. Međutim, 1951. u trenutku teške depresije i vrhunca soc-realizma, koji nikada nije mogao prihvatiti, izvršava samoubistvo. U posleratnoj poljskoj književnosti pojavio se i nestao kao meteor, ostavivši po obimu mali, ali neobično značajan opus.

DVE PESME

dragan simović

oslušni u samoći
to neko dalek
zove te iznutra
a svet je
davno umukao

koračam dišem
a smrt ispred mene
preko vode na vetru
na jednoj nozi

vodi me za ruku
nosi u naručju
zaspiva sa mnom

kako prolaze godine
sve više smo nalik
jedno na drugo

kad zaboravim na nju
zovne me odnekuda

ja se odazovem
pođem za njom
na jednoj nozi

DVE PESME

blagoje baković

ČUVARKUĆA

Uzalud ubeđujem braću
Da se okanu zmijske
Kuju je zima uterala
U temelj naše kuće

Mnogo će nam pomoći
Njen otrov
(kad ga pripitomimo)
Govorim

Ako je ubijete
Svima će nam ponići
Po jedan mali
Otrovni zub

AKO TI ŽABA PREBROJI ZUBE

Pada svetlost
Sa neba

Osvetljava
Glavninu snage
I glavninu potere

Zatečen
Kraj našeg potoka
Ne mići usnama

Može ti žaba
Prebrojati zube

Može ti umreti
Majka